

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. gruodžio 12 d.*

(Tekstas ištaisytas 2020 m. vasario 13 d. nutartimi)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 101 straipsnis – Kartelio padarytos žalos atlyginimas – Asmenų, kurie neveikia kaip tiekėjai ar pirkėjai kartelio paveiktoje rinkoje, teisė į žalos atlyginimą – Žala, patirta viešojo subjekto, teikusio paskolas lengvatinėmis sąlygomis, kad būtų galima įsigyti prekes, dėl kurių sudarytas kartelis“

Byloje C-435/18

dėl 2018 m. gegužės 17 d. *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. birželio 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Otis GmbH,

Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH,

Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH,

Kone AG,

ThyssenKrupp Aufzüge GmbH

prieš

Land Oberösterreich ir kt.

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija)

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan, teisėjai I. Jarukaitis (pranešėjas), E. Juhász, M. Ilešič ir C. Lycourgos,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius D. Dittert, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. gegužės 16 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas,

* Proceso kalba: vokiečių.

- *Otis GmbH*, atstovaujamos *Rechtsanwälte A. Ablasser-Neuhuber* ir *F. Neumayr*,
- *Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH* ir *Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH*, atstovaujamos *Rechtsanwälte A. Traugott* ir *A. Lukaschek*,
- *Kone AG*, atstovaujamos *Rechtsanwalt H. Wollmann*,
- *ThyssenKrupp Aufzüge GmbH*, atstovaujamos *Rechtsanwälte T. Kustor* ir *A. Reidlinger*,
- (Išstaisyta 2020 m. vasario 13 d. nutartimi) *Land Oberösterreich*, atstovaujamos *Rechtsanwälte I. Innerhofer*, *R. Hoffer* ir *Rechtsanwaltsanwärter S. Hinterdorfer*,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos *F. Koppensteiner* ir *V. Strasser*,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos *G. Palmieri*, padedamos *avvocato dello Stato C. Colelli*,
- Europos Komisijos, atstovaujamos *B. Ernst* ir *G. Meessen*,

išklausęs 2019 m. liepos 29 d. posėdyje pateiktą generalinės advokatės išvadą,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su SESV 101 straipsnio išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Otis GmbH*, *Schindler Liegenschaftsverwaltung GmbH* ir *Schindler Aufzüge und Fahrtreppen GmbH* (toliau kartu – *Schindler*), *Kone AG* ir *ThyssenKrupp Aufzüge GmbH* (toliau – *ThyssenKrupp*) ginčą su *Land Oberösterreich* (Aukštutinės Austrijos žemė) ir keturiolika kitų subjektų dėl pastarųjų pateikto prašymo priteisti iš šių penkių bendrovių atlyginti žalą, patirtą dėl jų, pažeidžiant, be kita ko, SESV 101 straipsnį, sudaryto kartelio.

Austrijos teisė

- 3 *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas, toliau – ABGB) 1295 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę reikalauti atlyginti žalą, kurią jam padarė pažeidėjas dėl savo kaltės; žala gali kilti dėl sutartinio įsipareigojimo nesilaikymo arba nebūti susijusi su sutartimi.“
- 4 Pagal ABGB 1311 straipsnio antrą sakinį už žalą atsako asmuo, kuris „pažeidė teisės normą, kuria siekiama užkirsti kelią atsitiktinei žalai“.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 5 2007 m. vasario 21 d. Europos Komisija skyrė įvairioms įmonėms 992 mln. eurų baudą už dalyvavimą bent jau nuo 1980 m. karteliuose dėl liftų ir eskalatorių įrengimo ir priežiūros Belgijoje, Vokietijoje, Liuksemburge ir Nyderlanduose. Keli bendrovių grupėms – *Otis*, *Schindler*, *Kone* ir *ThyssenKrupp* – priklausantys subjektai priklausė šioms įmonėms.

- 6 2008 m. spalio 8 d. sprendimu *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija), veikdamas kaip apeliacinės instancijos teismas kartelių teisės srityje, patvirtino 2007 m. gruodžio 14 d. *Kartellgericht* (Konkurencijos teismas, Austrija) nutartį, kuria jis skyrė baudas *Otis*, *Schindler*, *Kone* ir kitoms dviem bendrovėms dėl jų antikonkurencinių veiksmų Austrijoje. Nors *ThyssenKrupp* kartu su šiomis bendrovėmis dalyvavo šiame kartelyje Austrijos rinkoje (toliau – nagrinėjamas kartelis), ji nusprendė liudyti ir pasinaudojo Austrijos teisėje numatyta atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo programa.
- 7 Nagrinėjamu karteliu buvo siekta privilegijuotai įmonei užtikrinti didesnę kainą nei ta, kurią ji būtų galėjusi taikyti įprastomis konkurencijos sąlygomis. Dėl to laisva konkurencija ir kainų kitimas, kurių buvo galima tikėtis nesant kartelio, buvo iškraipyti.
- 8 2010 m. vasario 2 d. *Handelsgericht Wien* (Vienos komercinių bylų teismas, Austrija) pateiktu ieškiniu Aukštutinės Austrijos žemė ir keturiolika kitų subjektų prašė priteisti iš *Otis*, *Schindler*, *Kone* ir *ThyssenKrupp* žalą, kuri joms buvo padaryta dėl nagrinėjamo kartelio. Skirtingai nei keturiolikai kitų subjektų, Aukštutinės Austrijos žemė tvirtino, kad ji patyrė žalą ne kaip tiesioginis ar netiesioginis produktų, dėl kurių sudarytas nagrinėjamas kartelis, pirkėja, o kaip subsidijas teikianti įstaiga.
- 9 Grįsdama savo prašymą Aukštutinės Austrijos žemė nurodė, kad iš savo biudžeto, skirto skatinti būsto statybai, per nagrinėjamo kartelio veikimo laikotarpį ji pagal teisės nuostatas, skirtas būsto statybai remti, daug asmenų suteikė statybos projektams finansuoti skirtų skatinamųjų paskolų, sudarančių tam tikrą procentą nuo visų statybos sąnaudų. Paskolų gavėjai turėjo galimybę palankesnėmis sąlygomis skolintis lėšų, nes taikyta mažesnė nei įprasta rinkoje palūkanų norma. Aukštutinės Austrijos žemė iš esmės tvirtino, kad su liftų įrengimu susijusios sąnaudos, įtrauktos į bendras statybos išlaidas, kurių patiria paskolų gavėjai, buvo didesnės dėl nagrinėjamo kartelio poveikio. Dėl to šis subjektas turėjo skolinti didesnes sumas. Jei nagrinėjamas kartelis nebūtų egzistavęs, Aukštutinės Austrijos žemės teikiamos paskolos būtų buvusios mažesnės, o skirtumą ji būtų galėjusi investuoti už federalinės valstybės paskoloms taikomą vidutinę palūkanų normą.
- 10 Remdamasi šiais motyvais Aukštutinės Austrijos žemė paprašė priteisti iš *Otis*, *Schindler*, *Kone* ir *ThyssenKrupp* sumą, atitinkančią konkrečiai ši pajamų iš palūkanų praradimą, su palūkanomis.
- 11 *Handelsgericht Wien* (Vienos komercinių bylų teismas) 2016 m. rugsėjo 21 d. sprendimu atmetė Aukštutinės Austrijos žemė prašymą. Pasak šio teismo, federalinė žemė nėra liftų ir eskalatorių rinkoje veikiantis ūkio subjektas, todėl patyrė paprastą netiesioginę žalą, kuri negali būti atlyginama.
- 12 Apeliacinis teismas *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas) 2017 m. balandžio 27 d. nutartimi panaikino šį sprendimą ir grąžino bylą pirmosios instancijos teismui, kad šis priimtų naują sprendimą. Apeliacinis teismas nusprendė, kad kartelių draudimu siekiama apsaugoti finansinius interesus ir tų asmenų, kurie patiria papildomų sąnaudų dėl rinkos sąlygų iškraipymo. Prie tokių asmenų priskirtini viešosios teisės subjektai, kaip antai Aukštutinės Austrijos žemė, kurie reikšmingai prisideda prie statybos projektų įgyvendinimo, oficialiai teikdami subsidijas. Tokie subjektai sukuria nemažą dalį pasiūlos liftų ir eskalatorių rinkoje, kurioje tos penkios pagrindinėje byloje nagrinėjamos bendrovės galėjo parduoti savo paslaugas už didesnes kainas dėl nagrinėjamo kartelio.
- 13 *Otis*, *Schindler*, *Kone* ir *ThyssenKrupp* apskundė šią *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas) nutartį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas).
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vadovaujantis Austrijos teisės kriterijais Aukštutinės Austrijos žemės nurodoma žala nėra pakankamai susijusi su slaptų susitarimų draudimo tikslu užtikrinti konkurenciją kartelio paveiktoje rinkoje.

- 15 Tas teismas šiuo klausimu nurodo, kad pagal Austrijos teisę nesutartiniuose santykiuose grynai turtinei žalai, kurią sudaro žala nukentėjusiojo turtui, nėra taikoma absoliuti apsauga, jei nėra kėsiniama į teisiškai besąlygiškai saugomą objektą ar vertybę. Tokia žala turtui gali būti atlyginta tik tada, kai žalą sukeliančių veiksmų neteisėtumą lemia teisinė sistema, ypač tada, kai pažeidžiamos apsauginio pobūdžio normos, nes jos yra abstraktūs draudimai, kuriais siekiama apsaugoti asmenis nuo kėsiniamosi į teisiškai saugomus objektus ar vertybes. Tokiu atveju atsakomybė kyla tada, kai padaroma žala, kurios atsiradimui kaip tik ir buvo bandoma užkirsti kelią pažeista norma. Žalą padaręs asmuo atsako tik už tokią žalą, kuri atsirado kilus pavojui, dėl kurio tam tikri veiksmai skatinami arba draudžiami. Žala neatlyginama, kai ji padaroma dėl šalutinio poveikio interesų sferoje, kuri nesaugoma draudimu, įtvirtintu pažeistoje apsauginėje normoje.
- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją SESV 101 straipsniu siekiama užtikrinti, kad būtų išlaikyta veiksminga ir neiškraipyta konkurencija vidaus rinkoje ir kainos, kurios nustatomos laisvos konkurencijos sąlygomis. Jis mano, kad kartelio draudimo apsauga *ratione personae* apima visus tuos tiekėjus ir pirkėjus, kurie vykdo veiklą kartelio paveiktoje produkto ir geografinėje rinkoje. Tačiau, jo nuomone, viešosios teisės subjektai, kurie teikdami subsidijas tam tikroms pirkėjų grupėms palengvina produkto, dėl kurio sudarytas kartelis, įsigijimą, nėra tiesioginiai rinkos dalyviai, net jei rinkos veikimas didele dalimi galimas tik dėl šių subsidijų. Todėl tokios žalos ir kartelinių susitarimų draudimo tikslo – išlaikyti konkurenciją kartelio paveiktoje rinkoje – priešastinis ryšys yra nepakankamas.
- 17 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nors Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, be kita ko, numatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę reikalauti atlyginti žalą, kurią jis patyrė dėl sutarties ar veiksmų, galinčių riboti ar iškreipti konkurenciją, yra būtinas priešastinis ryšys tarp žalos ir antikonkurencinio elgesio. Be to, kiekviena valstybė narė, laikydamosi ekvivalentiškumo ir veiksmingumo principų, savo teisinėje sistemoje turi nustatyti šios teisės įgyvendinimo taisykles, įskaitant „priešastinio ryšio“ sąvokos taikymo taisykles. Taigi, reikia užkirsti kelią tam, kad nacionalinė teisė naudojimąsi Sąjungos teisinėje sistemoje nustatytomis teisėmis padarytų praktiškai neįmanomą arba pernelyg sudėtingą.
- 18 Be to, tas teismas nurodo, kad, atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktines aplinkybes, klausimas, kuris kyla pagrindinėje byloje, yra toks: ar principas, pagal kurį kiekvienas asmuo gali reikalauti atlyginti kartelio nario padarytą žalą, taikomas ir asmenims, kurie, viena vertus, nors yra labai svarbūs atitinkamos rinkos veikimui, vis dėlto neveikia joje kaip tiekėjai ar pirkėjai, ir, kita vertus, jų žala atsirado tik dėl tiesiogiai susijusio trečiojo asmens patirtos žalos.
- 19 Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar EEB sutarties 85 straipsnis, EB 81 straipsnis ir SESV 101 straipsnis aiškintini taip, kad, siekiant užtikrinti visišką šių nuostatų ir praktinį iš jų kylančio draudimo veiksmingumą, būtina, kad reikalauti atlyginti žalą iš kartelio dalyvių galėtų ir tie asmenys, kurie kartelio paveiktoje atitinkamoje produkto ir geografinėje rinkoje nevykdo veiklos kaip tiekėjai arba pirkėjai, o kaip paramos teikėjai pagal teisės aktus lengvatinėmis sąlygomis teikia paskolas kartelio paveiktoje rinkoje siūlomų produktų pirkėjams, ir jų patirta žala yra ta, kad jie suteikė didesnę tam tikro su produktu susijusių išlaidų procento dydžio paskolą, negu būtų suteikę, jei nebūtų buvęs sudarytas kartelinis susitarimas, ir dėl to jie šių sumų negalėjo investuoti taip, kad gautų pelno?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 20 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad asmenys, kurie neveikia kaip tiekėjai ar pirkėjai kartelio paveiktoje rinkoje, tačiau rinkoje siūlomų produktų pirkėjams teikė subsidijas skatinamųjų

paskolų forma, gali reikalauti priteisti iš šiame kartelyje dalyvavusių įmonių žalą, kurią jie patyrė dėl to, kad šių subsidijų suma buvo didesnė, nei būtų buvusi, jei nebūtų buvę šio kartelio, ir jie negalėjo šio skirtumo panaudoti kitais pelningesniais tikslais.

- 21 Reikia priminti, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams ir sukuria teisės subjektams teises, kurias nacionaliniai teismai turi saugoti (2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 23 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 24 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 22 SESV 101 straipsnis ir pirmiausia jo 1 dalyje įtvirtintas draudimas taptų neveiksmingi, jei bet kuris asmuo negalėtų reikalauti atlyginti žalą, jam padarytą sutartimi ar veiksmais, kurie gali riboti arba iškraipyti konkurenciją (2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 26 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 25 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 23 Taigi, bet kuris asmuo turi teisę reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei tarp tos žalos ir pagal SESV 101 straipsnį draudžiamo kartelio ar veiksmų yra priežastinis ryšys (2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi ir kt.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 61 punktą ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimo *Skanska Industrial Solutions ir kt.*, C-724/17, EU:C:2019:204, 26 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 24 Kiekvieno asmens teisė reikalauti atlyginti tokią žalą sustiprina Sąjungos konkurencijos taisyklių veikimą ir gali atgrasyti nuo dažnai slaptų susitarimų ar veiksmų, galinčių riboti ar iškraipyti konkurenciją, ir taip prisideda prie veiksmingos konkurencijos Europos Sąjungoje išlaikymo (2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 23 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 25 Ypač konkurencijos srityje nacionalinės taisyklės, reglamentuojančios teisės reikalauti pagal SESV 101 straipsnį draudžiamu karteliu ar veiksmais padarytos žalos atlyginimo įgyvendinimo tvarką, neturi daryti neigiamos įtakos šios nuostatos taikymo veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 26 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 26 Taigi, valstybių narių teisėje turi būti ypač atsižvelgiama į SESV 101 straipsniu siekiamą tikslą užtikrinti, kad būtų išlaikyta veiksminga ir neiškraipyta konkurencija vidaus rinkoje ir kad kainos būtų nustatomos laisvos konkurencijos sąlygomis. Siekdamas užtikrinti Sąjungos teisės veiksmingumą Teisingumo Teismas, kaip priminta šio sprendimo 23 punkte, nusprendė, kad pagal nacionalines taisykles turi būti pripažinta, jog kiekvienas asmuo turi teisę reikalauti atlyginti žalą (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 32 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 27 Svarbu dar pabrėžti, kad, kaip savo išvados 78 punkte pažymėjo generalinė advokatė, jei reikalauti atlyginti kartelio sukeltą žalą galėtų tik kartelio paveiktoje rinkoje veikiantys tiekėjai ir pirkėjai, būtų labai sunku užtikrinti visišką ir praktinį SESV 101 straipsnio veiksmingumą ir apsaugą nuo neigiamų konkurencijos teisės pažeidimo pasekmių. Dėl to potencialūs nukentėjusieji iš karto ir sistemingai netektų galimybės reikalauti kompensacijos.
- 28 Pagrindinėje byloje Aukštutinės Austrijos žemė teigia patyrusi žalą ne kaip su nagrinėjamu karteliu susijusių prekių pirkėja, o kaip viešasis subjektas, teikiantis subsidijas. Ji trečiosioms šalims teikia skatinamąsias paskolas mažesne palūkanų norma nei rinkoje esanti palūkanų norma. Kadangi paskolų suma yra susieta su statybų sąnaudomis, Aukštutinės Austrijos žemė mano, kad patyrė žalą, nes paskolų, taigi ir finansinės paramos, kurią ji teikė lengvatine palūkanų norma, suma buvo didesnė nei ta, kuri būtų suteikta nesant kartelio.

- 29 Ieškovės pagrindinėje byloje iš esmės ginčija Aukštutinės Austrijos žemės teisę reikalauti atlyginti tariamai jos patirtą žalą, nes ši nėra pakankamai susijusi su pagal SESV 101 straipsnį siekiamu apsaugos tikslu, todėl neatsiranda teisė į kompensaciją.
- 30 Vis dėlto, kaip matyti iš šio sprendimo 22–25, 26 ir 27 punktų, siekiant užtikrinti veiksmingą SESV 101 straipsnio taikymą ir išsaugoti šios nuostatos veiksmingumą, bet kokia žala, priešastiniu ryšiu susijusi su SESV 101 straipsnio pažeidimu, turi būti atlygintina.
- 31 Kaip savo išvados 84 punkte iš esmės nurodė generalinė advokatė, nebūtina, kad asmens patirta žala dar kažkaip specifiskai būtų susijusi su pagal SESV 101 straipsnį siekiamu „apsaugos tikslu“, nes priešingu atveju kartelio dalyviai neprivalėtų atlyginti visos žalos, kurią jie galėjo sukelti.
- 32 Taigi asmenys, kurie neveikia kartelio paveiktoje rinkoje kaip tiekėjai ar pirkėjai, turi galėti reikalauti atlyginti žalą, atsiradusią dėl to, kad dėl šio kartelio jos turėjo teikti didesnes subsidijas, nei būtų teikusios tuo atveju, jei nebūtų jo buvę, ir kad šio skirtumo negalėjo investuoti pelningiau.
- 33 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar šiuo atveju Aukštutinės Austrijos žemė konkrečiai patyrė tokią žalą, patikrindamas, be kita ko, ar ji turėjo galimybę pelningiau investuoti lėšas, o jei taip, ar ji pateikė reikiamų įrodymų, kad egzistuoja priešastinis ryšys tarp šios žalos ir nagrinėjamo kartelio.
- 34 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad asmenys, kurie neveikia kaip tiekėjai ar pirkėjai kartelio paveiktoje rinkoje, tačiau šioje rinkoje siūlomų produktų pirkėjams teikė subsidijas skatinamųjų paskolų forma, gali reikalauti priteisti iš šiame kartelyje dalyvavusių įmonių žalą, kurią jie patyrė dėl to, kad šių subsidijų suma buvo didesnė, nei būtų buvusi, jei nebūtų buvę šio kartelio, ir jie negalėjo šio skirtumo panaudoti kitais pelningesniais tikslais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 35 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad asmenys, kurie neveikia kaip tiekėjai ar pirkėjai kartelio paveiktoje rinkoje, tačiau rinkoje šioje siūlomų produktų pirkėjams teikė subsidijas skatinamųjų paskolų forma, gali reikalauti priteisti iš šiame kartelyje dalyvavusių įmonių žalą, kurią jie patyrė dėl to, kad šių subsidijų suma buvo didesnė, nei būtų buvusi, jei nebūtų buvę šio kartelio, ir jie negalėjo šio skirtumo panaudoti kitais pelningesniais tikslais.

Parašai.